

En nordisk tilgang til den demokratiske debat i tech-giganternes tidsalder

Anbefalinger fra Nordisk Tænk tank
for Tech og Demokrati

Indhold

Forord	4
Oversigt og anbefalinger	5
Den nordiske demokratiske debat i tech-giganternes tidsalder	7
Vision for og anbefalinger til den nordiske demokratiske debat i tech-giganternes tidsalder	13
Om Nordisk Tænketaank for Tech og Demokrati	30
Om denne publikation	39

Denne publikation findes også som en webtilgængelig version online:
pub.norden.org/nord2023-013

A close-up photograph of a person's hands holding a black smartphone. The person's left hand is in the foreground, wearing a silver ring with three small diamonds on the ring finger. The right hand is holding the top of the phone. The background is blurred, showing a light blue shirt. A light purple rectangular box is overlaid on the top left of the image, containing a quote and the name of the speaker.

”

Det store spørgsmål er ikke længere, om vi har brug for mere demokratisk kontrol med Big Tech. Spørgsmålet er hvordan og hvor hurtigt.

TOBIAS BORNAKKE, FORMAND

Forord

De nordiske lande er exceptionelle.

Vi har et utroligt højt niveau af tillid til hinanden. Vi har en stærk tradition for åben offentlig debat, hvor alle kan blive hørt. Vi har en stærk tro på ytringsfriheden. Og vi har borgere, der generelt er velinformerede og godt rustet til at deltage i den offentlige debat.

Vi har så meget at fejre og så meget at bevare.

Selvom de sociale medier har et stort demokratisk potentiale, har vi også i de senere år været vidne til, hvordan platforme ikke kun muliggør den demokratiske debat, men også påvirker den negativt. Uanset om det er forsætligt eller ej, så truer spredningen af falske oplysninger online det saglige fælles grundlag. Brugen af stødende sprog forhindrer visse grupper i at deltage i de demokratiske debatter. Og uigennemsigtige algoritmer har accelereret den politiske polarisering.

Vi har alle indset, at øget politisk kontrol med Big Tech er en nødvendighed for, at demokratiske samfund trives i det stadig mere digitale 21. århundrede. Det store spørgsmål er ikke længere, om vi har brug for mere demokratisk kontrol med Big Tech. Spørgsmålet er hvordan og hvor hurtigt. I denne henseende bør de nordiske lande gå i spidsen og vise vejen frem.

De nordiske lande er, selvom de er bemærkelsesværdige med hensyn til tillid, demokrati og velfærd, også små lande med små sprog og økonomier. Når vi sammenlignes med Big Tech, anses vi muligvis ikke for at være værdige modstandere hver især. Men når vi går sammen, bryder vores politiske stemme igennem.

I det forløbne år har Nordisk Tænk tank for Tech og Demokrati gjort netop dette. Kompetente folk fra hele den nordiske region har indgået i en alliance og sammen ydet en indsats for at finde mulige initiativer, der skal tackle de mest presserende udfordringer for de nordiske demokratier. Selvom vi har forskellige baggrunde inden for forsknings-, medie- og kunstfællesskaber, er vi blevet bemærkelsesværdigt forenet, hvad angår opgavens vigtighed. For vi har alle meget at bevare.

Vores anbefalinger er ambitiøse på vegne af Norden. Det har vi brug for, at de er. Sammen kan vi bevæge os mod en fremtid, hvor den digitale teknologi indfrier sit demokratiske potentiale.

Tobias Bornakke

Formand for Nordisk Tænk tank for Tech og Demokrati

Oversigt og anbefalinger

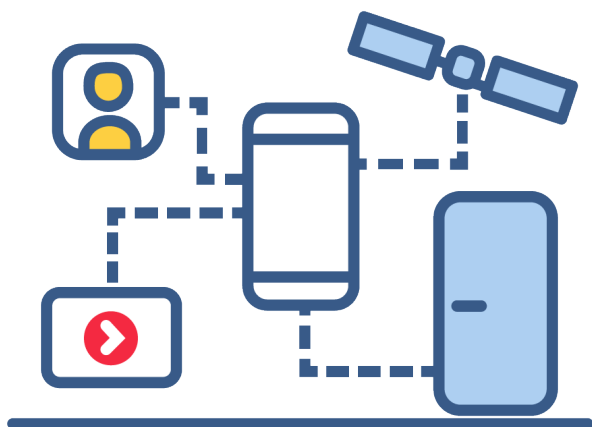
Tech-giganternes onlineplatforme som Facebook, YouTube, Instagram, TikTok og Twitter er blevet demokratisk infrastruktur. Platformene giver mennesker mulighed for at komme i kontakt med hinanden verden over og opbygge nye fællesskaber, og de udgør en vigtig og populær kilde til information. Ud over deres positive potentiale kan onlineplatforme og deres algoritmer dog forårsage alvorlig skade på vores demokratier og den offentlige debat.

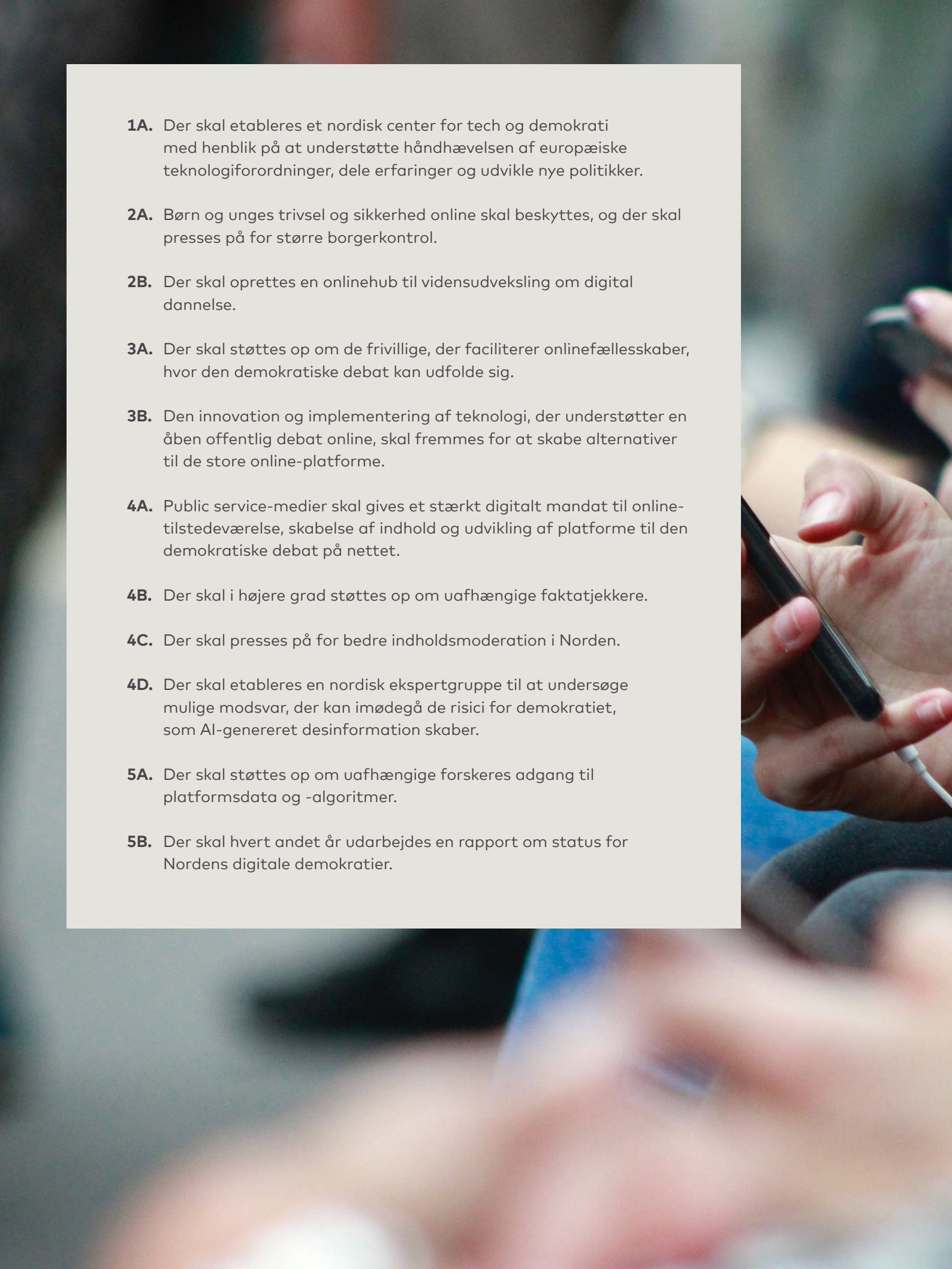
Hadefulde ytringer online kan få visse grupper i samfundet til at trække sig fra den offentlige debat, og spredningen af mis- og desinformation truer en åben, gennemsigtig og saglig demokratisk debat samt kan føre til øget polarisering. Det er velkendt, at indholdsmoderation er minimal for mindre sprog såsom de nordiske. Dette understreger et større behov for at fokusere på disse problemer, især når der er tale om sårbare grupper som f.eks. børn og unge. Da offentligt opsyn og gennemsigtighed imidlertid ofte aktivt

modarbejdes af platformene selv, stammer størstedelen af den viden, vi har om, hvordan disse platforme fungerer, fra lækager fra forhenværende medarbejdere i virksomhederne.

Vores vision er, at de nordiske lande skal være en samlet tech-demokratisk region. Med borgere, der trives online, en åben og oplyst offentlig debat samt et skarpt offentligt opsyn med demokratisk digital infrastruktur. De fælles kulturer og veletablerede demokratiske værdier, som de nordiske lande deler, giver en oplagt mulighed for at styrke vores demokratier, selv når de i højere og højere grad finder sted online.

På baggrund af dette foreslår Den Nordiske Tænk tank for Tech og Demokrati følgende nordiske anbefalinger, der har til hensigt at beskytte og styrke den demokratiske debat i tech-giganternes tidsalder:

-
- 1A.** Der skal etableres et nordisk center for tech og demokrati med henblik på at understøtte håndhævelsen af europæiske teknologiforordninger, dele erfaringer og udvikle nye politikker.
 - 2A.** Børn og unges trivsel og sikkerhed online skal beskyttes, og der skal presses på for større borgerkontrol.
 - 2B.** Der skal oprettes en onlinehub til vidensudveksling om digital dannelse.
 - 3A.** Der skal støttes op om de frivillige, der faciliterer onlinefællesskaber, hvor den demokratiske debat kan udfolde sig.
 - 3B.** Den innovation og implementering af teknologi, der understøtter en åben offentlig debat online, skal fremmes for at skabe alternativer til de store online-platformer.
 - 4A.** Public service-medier skal gives et stærkt digitalt mandat til online-tilstedeværelse, skabelse af indhold og udvikling af platforme til den demokratiske debat på nettet.
 - 4B.** Der skal i højere grad støttes op om uafhængige faktatjekkere.
 - 4C.** Der skal presses på for bedre indholdsmoderation i Norden.
 - 4D.** Der skal etableres en nordisk ekspertgruppe til at undersøge mulige modsvar, der kan imødegå de risici for demokratiet, som AI-genereret desinformation skaber.
 - 5A.** Der skal støttes op om uafhængige forskeres adgang til platformsdata og -algoritmer.
 - 5B.** Der skal hvert andet år udarbejdes en rapport om status for Nordens digitale demokratier.

Den nordiske demokratiske debat i tech-giganternes tidsalder

I dag leverer onlineplatforme¹ som Facebook, YouTube, Instagram, TikTok og Twitter kanaler, der giver borgerne mulighed for at deltage i den demokratiske og offentlige debat. Disse platforme eksisterede ikke for 20 år siden, men i dag giver de mennesker mulighed for at skabe forbindelser verden over, og for at nye fælles-skaber kan opstå. Når disse platforme fungerer optimalt, reducerer de afstanden mellem mennesker og giver alle chancen for at få deres stemme hørt. Ud over at skabe fora til at interagere og udveksle meninger er onlineplatforme og sociale medier blevet populære nyhedskilder i de nordiske lande.² Onlineplatforme er derfor vigtige infrastrukturer for både at følge og deltage i den offentlige debat.

Big Tech truer med at underminere den åbne demokratiske debat

Men onlineplatforme, og særligt deres algoritmiske funktioner til anbefaling af indhold, kan også forårsage alvorlig skade på vores demokratier og den offentlige debat, hvis de ikke reguleres korrekt. Onlinedebatter er ofte hadefulde eller stødende og kan true ytringsfriheden ved at få nogle grupper i samfundet til helt at trække sig fra den offentlige debat.^{3,4} Især unge mennesker og kvinder ser i dag ud til at undgå onlinedebatter på grund af det hadefulde sprog, der benyttes her.^{5,6}

ONLINEPLATFORMES STØRSTE TRUSLER MOD DEMOKRATIET

- Spredningen af hadefuldt indhold samt mis- og desinformation forhindrer en åben, gennemsigtig og velinformeret offentlig debat.
- Den nemme produktion og spredning af falske oplysninger resulterer i gunstige vilkår for indholdsskabere, der har til formål at manipulere og underminere demokratiet. De store mængder data, der lagres af online-platforme, kan derudover blive misbrugt til at manipulere indhold til små, specifikke brugergrupper.
- Algoritmer kan fremme kontroversielt og polariserende indhold, der skader den demokratiske debat.
- Systemer til nedtagning af ulovligt eller hadefuldt indhold er mindre effektive på mindre sprog såsom de nordiske.
- Den manglende gennemsigtighed fra onlineplatformes side vedrørende deres algoritmer og dataindsamling forhindrer effektivt opsyn med samfundsmæssige konsekvenser.

En anden udfordring er spredningen af mis- og desinformation online, der truer den gennemsigtige og saglige demokratiske debat, og som kan føre til polarisering.^{7,8,9} Saglige debatter og troværdige kilder bliver yderligere nedbrudt af den accelererede forekomst og nemme produktion af fejlagtige og partiske oplysninger online.¹⁰ Overordnet set er der sket en udvikling til fordel for indholdsskabere, der har til formål at manipulere og underminere demokratiet.

Sociale medier er typisk gratis for brugerne. Platformene tjener penge ved at sælge reklamer og ønsker derfor at maksimere den tid, brugerne bruger på deres platforme. I stedet for at fokusere på at støtte og fremme åbne demokratiske debatter søger platformene at fastholde brugernes opmærksomhed ved at tilbyde engagerende indhold, der er tilpasset den enkelte bruger, som er modereret og anbefalet ud fra parametre, der er uklare for både brugerne og offentligheden. Som følge heraf trives misinformation og desinformation samt andet polariserende eller skadeligt indhold på onlineplatforme, da platformene opmuntrer til brugerengagement ved at fremkalde stærke følelser som f.eks. vrede.^{11,12,13,14} Derfor kan sådant indhold spredes hurtigere end mere moderat og sagligt indhold.

Dette er en global udfordring, men den er mere påtrængende i mindre sprogområder som Norden. Onlineplatforme er i høj grad afhængige af, at automatiseret moderation tager det indhold ned, der er ulovligt eller i strid med den pågældende platforms vilkår og betingelser. Eftersom sådanne modereringsværktøjer primært udvikles til engelsksproget indhold, foretages der

mindre effektiv moderation på små sprog, hvilket kan øge andelen af skadeligt indhold.^{15,16} Hertil kommer, at principperne for indholdsmodering er globale, hvilket betyder, at de er formuleret i andre kulturelle sammenhænge end de nordiske. Derfor kan nordiske historiske referencer, værdier og satire gå tabt i moderationsprocessen, og det forkerte indhold kan blive taget ned.

Selvom disse udfordringer udgør en fare for vores demokratier i dag, er de endnu mere presserende for fremtidens demokratier. Udfordringerne påvirker også de nordiske landes fremtidige borgere – nutidens børn og unge – hvis rejse mod demokratisk medborgerskab sker i et miljø, der præges af misinformation og hadefuld retorik. For ondsindede aktører, der ønsker at manipulere den offentlige mening, er unge og børn særligt sårbare, da de er de mest digitalt aktive i befolkningen.^{17,18} Desuden er der stigende dokumentation for, at børn og unges store forbrug af sociale medier og andre digitale platforme har konsekvenser for deres generelle trivsel. Denne udvikling skal følges nøje.

Platformene indsamler enorme mængder information om deres brugere – fra selvrapporterede data over adfærdsmæssige data og aldersoplysninger til oplysninger om helbred. Sådanne oplysninger gør det muligt for onlineplatforme at udvælge indhold til enkeltpersoner ud fra deres interesser, men oplysningerne kan også misbruges til manipulerende formål, f.eks. ved at målrette indhold og reklamer specifikt mod visse personer for at holde deres opmærksomhed og maksimere deres engagementet.

Den manglende gennemsigtighed og ansvarlighed fra onlineplatformenes side, når det drejer sig om, hvad borgere udsættes for i de algoritmiske brugerfeeds, deres moderationspraksis samt oplysninger om, hvad de foretager sig med vores data, vanskeliggør effektivt offentligt opsyn.¹⁹ Dette er yderst problematisk, da online-platforme i dag udgør en demokratisk infrastruktur, som spiller en central rolle i vores sociale liv og i samfundet som helhed. Det kan derfor konkluderes, at vi ikke ved nok om, hvordan Big Tech og deres platforme påvirker vores samfund og vores demokratiske debatter, og særligt hvordan de påvirker vores børn og unge.²⁰

Endelig har den hurtige udvikling af tech-industrien og dens tilsvarende indflydelse på vores liv i lang tid ladet disse virksomheder operere stort set uden lovgivningsmæssige begrænsninger. Der udformes i stigende grad forskrifter, og samfund beslutter at fastsætte reglerne for platformene og ikke omvendt. Lovgivningen har dog svært ved at følge med den intense og konstante udvikling af teknologiske muligheder, og der findes masser af områder, hvor det er nødvendigt, at demokratierne både gør mere og kræver mere af onlineplatforme.

NY LOVGIVNING PÅ VEJ I EU

EU vedtog for nylig forordningen om digitale tjenester, der fastsætter nye regler for onlineplatforme, herunder meget store onlineplatforme og søgemaskiner såsom Facebook, YouTube og Google. Denne nye bestemmelse vil bl.a. kræve, at sådanne platforme hvert år foretager vurderinger af systemiske risici forbundet med deres platforme, herunder platformens negative indvirkning på samfundet som helhed, demokratiet og brugernes trivsel. Det er vigtigt, at platformene forpligtes til at træffe foranstaltninger for at formindske sådanne negative konsekvenser. Denne nye lovgivning vil sammen med anden ny EU-lovgivning – dvs. retsakt om kunstig intelligens, den europæiske retsakt om mediefrihed og forordningen om digitale markeder – udgøre rammen for eventuelle nye initiativer i fremtiden, det være sig europæiske, nationale eller nordiske.

Et fælles nordisk perspektiv

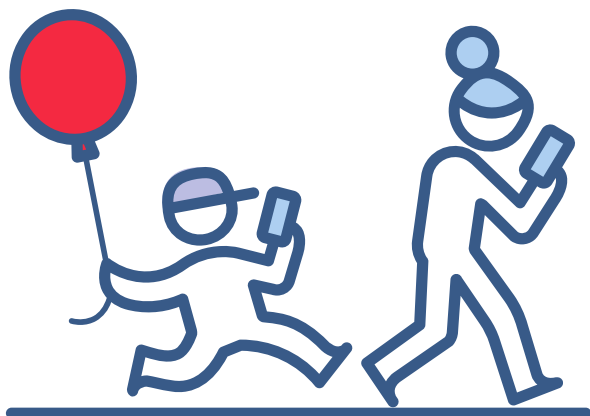
De nordiske lande har stærke kulturelle og strukturelle ligheder. Vi deler universelle velfærdsstater, stærke demokratiske traditioner, en høj grad af digitalisering og brug af sociale medier, et højt tillidsniveau, stærke public service-stationer og landsdækkende aviser samt et højt uddannelsesniveau.^{21,22,23} Dette er egenskaber ved de nordiske lande, som vi værdsætter og ønsker at arbejde aktivt for at beskytte – også når verden forandrer sig, og i takt med at vores demokratier bliver mere og mere digitaliserede.

I en global sammenhæng er de enkelte nordiske lande relativt små i forhold til både befolkning og sprog, hvilket gør dem mere sårbare på trods

af deres generelt stærke mediedannelse og modstandsdygtighed over for manipulation.²⁴

Vi deler i høj grad de samme udfordringer og bekymringer, når det drejer sig om at sige fra over for Big Tech og beskytte vores demokratier.

Denne fælles baggrund og traditionen for nordisk samarbejde skaber et stærkt udgangspunkt for en fælles tilgang til styrkelsen af vores digitale demokrati set i lyset af den hurtige teknologiske udvikling og Big Techs voksende indflydelse. Sammen bør de nordiske lande være en drivkraft bag at sikre en stærkere og mere gennemsigtig tilgang til tech-giganternes indflydelse på vores samfund og demokratier i Norden, Europa og globalt.

Vision for og anbefalinger til den nordiske demokratiske debat i tech-giganternes tidsalder

VISION

1. Vi ønsker, at de nordiske lande skal udgøre en samlet tech-demokratisk region

2. Vi ønsker, at borgerne i de nordiske lande trives og er digitalt dannede

3. Vi ønsker, at de nordiske lande har adgang til mangfoldige og troværdige digitale platforme og fællesskaber

4. Vi ønsker, at de nordiske lande skal have åbne og oplyste offentlige debatter

5. Vi ønsker, at de nordiske lande holder et skarpt og velinformeret opsyn med Big Tech-platforme

ANBEFALING

A. Der skal etableres et nordisk center for tech og demokrati til at understøtte håndhævelsen af europæiske teknologiforordninger, dele erfaringer og udvikle nye politikker

- A.** Børn og unges trivsel og sikkerhed online skal beskyttes, og der skal presses på for, at borgerne opnår større kontrol
- B.** Der skal oprettes en onlinehub til vidensudveksling om digital dannelse

- A.** Der skal støttes op om de frivillige, der faciliterer online-fællesskaber, hvor den demokratiske debat kan udfolde sig
- B.** Den innovation og implementering af teknologi, der understøtter en åben offentlig debat online, skal fremmes for at skabe alternativer til de store onlineplatforme

- A.** Public service-medier skal gives et stærkt digitalt mandat til online-tilstedeværelse, skabelse af indhold og udvikling af platforme til den demokratiske debat på nettet
- B.** Der skal i højere grad støttes op om uafhængige faktatjekkere
- C.** Der skal presses på for bedre indholdsmoderation i Norden
- D.** Der skal etableres en nordisk ekspertgruppe til at undersøge mulige modsvar, der kan imødegå de risici for demokratiet, som AI-genereret des-information skaber

- A.** Der skal støttes op om uafhængige forskeres adgang til platformsdata og -algoritmer
- B.** Der skal hvert andet år udarbejdes en rapport om status for Nordens digitale demokratier

1. En samlet tech-demokratisk region

Ved at samle sig som en tech-demokratisk region får de nordiske lande hjælp til at forfølge deres fælles interesser og samle deres ressourcer med henblik på at styrke det digitale demokrati i forbindelse med den teknologiske udvikling og Big Techs voksende indflydelse. Dette samarbejde vil sikre, at de nordiske lande fortsat er på forkant med ansvarlig digital udvikling og forbliver en demokratisk rollemodel i international sammenhæng.

Anbefaling 1A – Der skal etableres et nordisk center for tech og demokrati med henblik på at understøtte håndhævelsen af europæiske teknologi-forordninger, dele erfaringer og udvikle nye politikker.

Med henblik på effektiv håndtering af nogle af de største problemer i forbindelse med Big Techs indflydelse på demokratiet har vi brug for stærke institutioner, der kan facilitere en koordineret nordisk indsats. Når de nordiske lande arbejder sammen, kan vi opnå et stærkere udgangspunkt for dialog i EU.

Derfor kan en organisatorisk enhed for nordisk samarbejde om tech og demokrati spille en vigtig grundlæggende rolle som drivkraft og vært for nordiske initiativer inden for tech og demokrati, der omfatter såvel fremtidige initiativer som nogle af de øvrige anbefalinger i denne rapport.

Vi anbefaler, at de nordiske regeringer etablerer et nordisk center for tech og demokrati inden for Nordisk Ministerråds rammer, der kan fungere som et fælles nordisk værktøj i forhold til yderligere initiativer til at tackle de udfordringer, der opstår som følge af Big Techs voksende indflydelse. Centret skal fokusere på to hovedområder:

For det første skal det nordiske center for tech og demokrati organisere og koordinere en stærkere nordisk stemme for ambitiøse tech-forskrifter og støtte op om national håndhævelse. Dette behov er vokset i de senere år, da tech-sektoren har øget deres lobbyressourcer dramatisk. For at sikre mere lige vilkår og skabe balance i diskussionerne om digitalt demokrati bør centret slå ressourcer og ekspertise fra de nordiske lande sammen. Centret skal derfor samle de mest presserende udfordringer i forbindelse med Big Techs funktioner, som civilsamfundet og forskningsfællesskaber har identificeret, og distribuere disse til relevante nationale og europæiske myndigheder.

For det andet skal centret holde opsyn med Big Techs overholdelse af europæiske forskrifter, som f.eks. forordningen om digitale tjenester, i Norden med henblik på at understøtte de relevante myndigheders håndhævelse af lovgivningen. Som en central del af forordningen om digitale tjenester vil de største tech-platforme være forpligtet til at offentliggøre en årlig risikovurdering og bestille en uafhængig vurdering af de systemiske risici ved deres platforme. Disse nye forpligtelser skal øge gennemsigtigheden i forbindelse med platformenes negative indvirkninger på samfundet, demokratiet og trivslen, især blandt børn og unge. Det nordiske center for tech og demokrati bør arbejde på at holde relevante tech-virksomheder ansvarlige ved at undersøge og udfordre disse vurderinger, eventuelt i rollen som "betroet kontrollant". Til dette formål bør centret opbygge et nordisk ekspertpanel, der årligt præsenterer deres analyser af og mulige indvendinger mod disse vurderinger. Desuden bør centret samarbejde med Europa-Kommissionen, der håndhæver gennemsigtighedsforpligtelserne for meget store onlineplatforme på EU-niveau, samt med nationale myndigheder, hvor dette måtte være relevant.

Det er vigtigt, at centret handler uafhængigt af både tech-sektoren og de nordiske politiske systemer, og at det ledes af en bestyrelse bestående af relevante nordiske forskere, juridiske eksperter og NGO'er inden for området.

2. Digitalt dannede borgere med en høj grad af trivsel

For at borgerne effektivt kan håndtere trusler og muligheder online, har de brug for færdigheder og viden for at kritisk kunne evaluere og navigere digitale medier og information. Dette kræver et generelt mediekendskab, men også mere en mere specifik digital dannelse. Borgerne har imidlertid også brug for de rette værktøjer til at kontrollere deres egen brug af onlineplatforme og til at hjælpe deres børn med at navigere i deres onlineliv.

Anbefaling 2A – Børn og unges trivsel og sikkerhed online skal beskyttes, og der skal presses på for større borgerkontrol

Borgernes trivsel, og særligt børn og unges trivsel, er et presserende problem. Selvom der er mange positive aspekter ved sociale medier og skærmtid, er dette også forbundet med risici, når det gælder mental trivsel i forhold til skadelig sammenligningskultur,²⁵ mindre interaktion ansigt til ansigt,²⁶ ensomhed,²⁷ manglende søvn²⁸ osv.²⁹ Generelt ser vi også en meget lav deltagelse fra unge i den offentlige debat online, hvor unge selv skyder skylden på den hårde tone i den politiske debat.^{30,31}

Børn og unge eksperimenterer mere online og er derfor mere eksponeret for skadelige ting online end voksne er,³² hvilket gør det problematisk, når særligt yngre børn har adgang til platforme og fora, der er designet uden robust aldersverificering og forældrekontrol.

De nordiske lande bør derfor bestræbe sig på at minimere onlinetrisici for børn og unge, da de udgør fremtiden for vores samfund og demokratier.

Vi anbefaler, at de nordiske lande presser på for på EU-niveau at gøre platforme juridisk forpligtede til at tilbyde indstillinger, der gør det muligt for borgere at få mere kontrol over deres brug af platforme i dagligdagen. Disse indstillinger bør udvikles med tanke på behovet for borgernes trivsel i integrerede online- og offlineliv med særligt fokus på at beskytte børn og unge samt vores demokratiers sundhed.

Vi anbefaler, at de nordiske lande nedsætter en specialiseret nordisk ekspertgruppe til at 1) bestille en meta-analyse af sociale medieplatformes mulige skadelige virkninger på borgernes trivsel og det demokratiske rum og på baggrund heraf 2) udarbejde anbefalinger til nordiske politiske initiativer fremadrettet.

Vi anbefaler, at de nordiske lande arbejder ambitiøst på at beskytte mindreårige mod skadelige miljøer og funktioner online. Dette bør omfatte anvendelse af et forsigtighedsprincip ved indførelse af nye funktioner på sociale medier og andre digitale platforme. På den måde vil onlineplatforme i højere grad skulle vurdere, dokumentere og afværgе mulige skadelige virkninger ved deres tjenester.

Vi anbefaler, at de nordiske lande arbejder på at kunne indføre et juridisk krav om effektiv aldersverificering og forældrekontrol som standardindstillinger for relevante sociale medieplatforme. Politikken skal udformes ved at trække på erfaringer fra det seneste lignende arbejde med politikker i Frankrig, Tyskland og EU (dvs. euCONSENT-projektet). De nordiske landes politik bør tilstræbe at yde den bedste beskyttelse af nordiske mindreårige, mens de mindreåriges ret til ytringsfrihed og privatlivets fred respekteres. Herefter bør de nordiske lande arbejde på at gøre en sådan verificering til en del af den fælles EU-dagsorden og fremtidige ændringer af forordningen om digitale tjenester. Med tiden kan en sådan godkendelse forlænges ud over aldersverificering til identitetsverificering.

Anbefaling 2B – Der skal oprettes en onlinehub til vidensudveksling om digital dannelse

Digital dannelse og kildekritik er afgørende for, at borgerne kan deltage i det digitale samfund fuldt ud og forstå teknologiens indflydelse på det digitale demokrati. Det høje niveau af personlig tilpasning i vores onlinefeeds kan gøre det sværere at bygge bro mellem forskellige meninger, da vi ikke ved, hvilke oplysninger der ligger bag de pågældende meninger. Dette stiller store krav til enkeltpersoner om at forstå de mekanismer, der udvælger indholdet i deres feeds.

De nordiske lande kan ved hjælp af effektive værktøjer til digital dannelse sætte deres borgere i stand til at skelne mellem forskellige former for information og kilder og disses troværdighed samt til at tænke kritisk over, hvorfor visse oplysninger præsenteres på en bestemt måde. Da kontekstuelle og teknologiske udfordringer er i hastig udvikling, kræver dette konstant opdatering af digitale kompetencer. Stærkt og systematiseret samarbejde om digital dannelse på tværs af lande og aktører kan være med til at styrke effekten af digital kildekritik og dannelse.

Vi anbefaler, at de nordiske lande opretter og driver en åben onlinehub for udvikling og deling af bedste praksis og metoder til digital dannelse. Hub-ben skal have en kapacitetsopbyggende rolle og skal skabe indholdsres-sourcer, der omfatter indlæringsmaterialer og læseplaner. Desuden skal den yde støtte og undervisning til lærere, bibliotekarer, mediefagfolk og andre vigtige aktører, der fremmer digital dannelse.

3. Adgang til mangfoldige og troværdige digitale platforme og fællesskaber

En af fordelene ved en åben og dynamisk demokratisk onlinedebat er, at vi kan få adgang til en mangfoldig række fora, der giver os mulighed for at møde andre mennesker med lignende interesser og udveksle meninger. En stor del af den offentlige debat udfoldes dog på de samme onlineplatforme, selvom fællesskaberne er forskelligartede. Derfor har disse platforme stor magt over vores demokratiske debat, men de lever ikke altid op til ansvaret for at beskytte den offentlige debat. De nordiske lande bør styrke gennemsigtighed, ansvarlighed og social tillid ved at fremme mangfoldighed på platforme og i onlinefællesskaber.

Anbefaling 3A – Der skal støttes op om de frivillige, der faciliterer online-fællesskaber, hvor den demokratiske debat kan udfolde sig

Offentlig debat finder sted over alt på internettet. Det sker i kommentarerne til medier og politikeres konti på sociale medier og ikke mindst i åbne digitale fællesskaber om alt fra det at være ny forælder til den by, man bor i.³⁴ I disse digitale fællesskaber deltager millioner af nordiske borgere i den offentlige debat, og de frivillige, der organiserer, faciliterer og modererer samtalerne, bærer et stort ansvar. Uanset fællesskabets primære fokus bruger et stigende antal digitale frivillige tid på at tage sig af de digitale fællesskabers sundhed, samtidig med at de arbejder på at understøtte en åben og troværdig onlinedebat.

Vi anbefaler, at de nordiske lande udvikler og tester strategier til understøttelse af digitale frivillige som supplement til de nordiske landes mangeårige tradition for at støtte op om et aktivt civilsamfund for vores demokratiske samtaler. Sådanne initiativer kan bestå af mikrofinansieringsordninger, der finansieres af Big Tech, og som går til administratorer af offentlige grupper af en vis størrelse, og som skal dække driftsomkostninger, uddannelse og innovation i den offentlige debat i de pågældende fællesskaber. Initiativerne kan også omfatte udviklingen af gratis undervisningsmoduler til at fremme inkluderende og dynamiske digitale debatter i onlinegrupper. Endelig kan de nordiske lande finansiere innovationsprojekter, der styrker den offentlige debat ved at bygge videre på Nordens fælles demokratiske værdier.

Anbefaling 3B – Innovation og implementering af teknologi, der understøtter en åben offentlig debat online, skal fremmes for at skabe alternativer til store onlineplatforme

Onlineplatforme er blevet næsten uundgåelige i almindelige menneskers dagligdag. Men med de udfordringer, som demokratiet og den offentlige debat står over for – herunder udviskning af linjerne mellem autentisk og manipuleret indhold, brugen af tidsbesparende strategier og manipulationen af den offentlige mening – er det vigtigt, at der findes alternativer i adgangen til den offentlige debat.

Eftersom Big Techs onlineplatforme har så mange brugere, og deres forretningsmodeller er baseret på erhvervelse af mindre platforme under udvikling, findes der kun få alternativer til disse platforme. Dermed kan fremme af teknologisk såvel som borgerlig innovation og implementering af teknologi, der muliggør åben og troværdig digital offentlig debat, give borgerne reelle alternativer til store onlineplatforme. Sådanne teknologier findes allerede rundt om i verden, men de har brug for støtte for at kunne udgøre realistiske og troværdige alternativer til Big Techs platforme.

De nordiske lande bør fremme innovation og implementere teknologi, der understøtter åben digital offentlig debat.

Vi anbefaler, at de nordiske lande understøtter brugen af åbne standarder og protokoller (såsom ActivityPub) for at fremme effektiv portabilitet mellem konkurrerende platforme.

Vi anbefaler, at de nordiske lande understøtter finansiering til offentlige og borgerlige aktører og forskrifter, der øger mangfoldigheden på de tilgængelige platforme i henhold til etablerede regler for statshjælp.

Vi anbefaler, at de nordiske lande sikrer, at virksomheds- og industri-politikker fremmer udviklingen af bæredygtige og åbne demokratiske teknologier på nationalt såvel som europæisk plan.

4. Åbne og velinformerede offentlige debatter

Spredningen af misinformation og hadefulde ytringer på de sociale medier kan have skadelige konsekvenser for demokratiet og den politiske debat, da det kan forhindre borgerne i at kunne skelne mellem, hvad der er sandt og falskt, eller i overhovedet at deltage i den offentlige debat. Dette er særligt vigtigt, eftersom nogle grupper har vist sig at være mere sårbare og udsatte i forhold til disse fænomener. Norden bør have gennemsigtige og velinformerede offentlige debatter. Offentlig debat i Norden har været præget af ytringsfrihed, uddannelse og adgang til troværdige nyheder samt af en stærk kultur, der præges af troværdig anvendelse af informationer.^{35,36,37} Dette bør fortsat være tilfældet.

Anbefaling 4A – Public service-medier skal gives et stærkt digitalt mandat til online-tilstedeværelse, skabelse af indhold og udvikling af platforme til den demokratiske debat på nettet

Desinformation, svækkelse af tilliden til de demokratiske institutioner samt digital ulighed i adgangen til nyhedsindhold af høj kvalitet udfordrer den demokratiske debat i mange lande. De nordiske lande har robuste og pluralistiske nationale mediasystemer, hvor såvel kommercielle medier som public service-medier spiller en vigtig rolle i at præge den offentlige debat. Sidstnævnte har imidlertid, i kraft af sin natur, et særligt ansvar for at fremme den demokratiske debat og deltagelsen heri.

Public service-medier skal være i stand til effektivt at navigere i det digitale landskab og være førende, når det drejer sig om gennemsigtighed og fremme af rum til åben offentlig dialog.

Vi anbefaler, at nordiske public service-medier gives et stærkt mandat til online-tilstedeværelse og indholdsskabelse. Public service-medier bør gives et stærkt mandat til frit at udnytte digitale produktioner i alle relevante formater og udvikle nye kompetencer og praksisser inden for gennemsigtig brug af algoritmer og teknologier med henblik på at styrke den offentlige samhørighed.

Vi anbefaler, at nordiske public service-medier gives mandat til sammen med andre nationale og nordiske samarbejdspartnere og i henhold til etablerede regler for statshjælp at udvikle public service-alternativer til kommercielle onlineplatforme til deltagelse i den demokratiske debat online.

Anbefaling 4B – Der skal i højere grad støttes op om uafhængige fakta-tjekkere

Spredningen af desinformation online nødvendiggør, at demokratier verden over og i Norden forsvarer en troværdig offentlig debat. I kombination med digital dannelse er en af de måder, hvorpå man kan modarbejde spredningen af falske oplysninger online, faktatjek af udtalelser og rapportering online med henblik på at opdage og informere om nye desinformationskampagner og koordinerede aktiviteter.

Vi anbefaler, at de nordiske lande øger støtten til uafhængige faktatjekorganisationer, der sikrer mangfoldighed, uafhængighed og ekspertise i at imødegå mis- og desinformation. Faktatjekkerne skal fra deres side implementere og løbende forbedre værktøjer og praksisser i deres processer med henblik på at i tilstrækkelig grad modarbejde falske oplysninger online i et tempo, der matcher spredningen af sådanne oplysninger.

Anbefaling 4C – Der skal presses på for bedre indholdsmoderation i Norden

Indholdsmodering er et vigtigt værktøj til at fjerne skadeligt indhold på online-platformer. Den slags moderation udføres i høj grad af kunstig intelligens, som er udviklet til engelsksproget indhold og med begrænset menneskelig involvering i processen. Gennemsigtigheden for onlineplatformes moderationspraksisser er utilstrækkelig, og dette hindrer offentligt tilsyn. Moderation på mindre sprog kan således være af meget lavere kvalitet end på større sprog, hvilket har konsekvenser for, hvem og hvad der kontrollerer ytringsfriheden og dens grænser i de nordiske lande.³⁸

Forordningen om digitale tjenester etablerer en ret til indsigt i platformes moderationspraksisser og et krav om indberetning to gange årligt fra meget store online-platformer. For at bevare tilliden til det demokratiske system er der imidlertid brug for større indsigt i, hvordan Big Tech modererer den demokratiske debat.

Onlineplatforme bør derfor gøre mere for at understøtte offentligt opsyn.

Vi anbefaler, at de nordiske lande i fællesskab presser på for moderation af høj kvalitet i Norden – både i EU og over for Big Tech. Dette kan omfatte anmodninger om, at der ansættes nordiske moderatører, som kan foretage moderation af høj kvalitet for indhold i Norden med hensyn til de specifikke nordiske kulturer, demokratiske værdier, ytringsfrihed og informationsfrihed.

Vi anbefaler, at de nordiske lande presser på for mere gennemsigtighed i moderationspraksisser med henblik på at sikre en gennemsigtig moderation af høj kvalitet i Norden. Dette bør omfatte en forpligtelse til at videregive oplysninger om både algoritmiske og manuelle moderationspraksisser, der kategoriseres efter sprog og kulturel baggrund (f.eks. hvilket indhold og hvilke aktører, der nedgraderes og slettes, og af hvem).

Anbefaling 4D – Der skal etableres en nordisk ekspertgruppe til at undersøge mulige modsvar, der kan imødegå de risici for demokratiet, som AI-genereret desinformation skaber

Det forløbne år har budt på adskillige gennembrud inden for indhold, der genereres af kunstig intelligens (AI). Det mest kendte eksempel er udgivelsen af Chat-GPT (GPT 3.5) med den autentiske AI-drevne tekstgenerering, men også lanceringen af andre AI-værktøjer til generering af billed-, stemme- og videomateriale. Disse værktøjer markerer accelerationen af en æra, hvor kunstig intelligens ikke blot vil filtrere vores demokratiske samtale, men også producere en del af dens indhold.

Selvom det er fascinerende, udgør misbrug af denne teknologi til manipulation og underminering af den demokratiske debat og demokratiske valg en særligt alvorlig trussel mod de tillidsbaserede demokratier i Norden.

Med den foreslåede retsakt om kunstig intelligens, der i øjeblikket forhandles i EU og forventes at træde i kraft i 2025 eller 2026, vil AI-genererede "deep fakes" sandsynligvis blive underlagt forpligtelser for gennemsigtighed, som betyder, at brugere skal informeres, hvis indhold er AI-genereret eller -manipuleret. Denne nye foreslåede lovgivning udgør et vigtigt skridt mod at håndtere udfordringer som følge af desinformation genereret af kunstig intelligens. Vi er dog bekymrede for, at gennemsigtighed ikke er tilstrækkeligt. Desinformation skabes og spredes med et ondsindet formål, og vi kan ikke udelukkende stole på, at fjendtlige aktører overholder europæiske forordninger.

Vi anbefaler, at de nordiske lande handler omgående i forhold til denne nye risiko og nedsætter en provisorisk nordisk ekspertgruppe til at håndtere AI-understøttet desinformation. Ekspertgruppen, der sammensættes af eksperter fra samspillet mellem tech, politik og desinformation og i samarbejde med relevante Big Tech-virksomheder, skal undersøge kortsigtede afhjælpende tiltag sideløbende med strukturelle og langsigtede foranstaltninger mod de risici, der er forbundet med AI-genereret indhold, som et supplement til de foranstaltninger, der foreslås i retsaken om kunstig intelligens. Resultaterne vil holde regeringerne i de nordiske lande såvel som relevante Big Tech-virksomheder underrettede, og de nordiske lande bør arbejde på at løfte relevante løsninger til et europæisk niveau for dermed at sikre en effektiv reaktion på den voksende udfordring.

5. Skarpt og velinformeret opsyn med tech-giganternes platforme

Et skarpt og velinformeret offentligt opsyn i de nordiske lande lægger effektivt pres på Big Tech-platforme for at sikre, at deres udformning og aktiviteter er i overensstemmelse med demokratiske værdier og overholder relevante bestemmelser, eftersom disse platforme er blevet en essentiel infrastruktur for vores offentlige debat. Offentligt opsyn bidrager til at opbygge tilliden til teknologi og fremmer et sundt og demokratisk digitalt økosystem.

Anbefaling 5A – Der skal støttes op om uafhængige forskeres adgang til platformsdata og -algoritmer

Åben, gennemsigtig offentlig debat og digital trivsel i den nordiske region kræver en indgående forståelse af informationslandskabet og de faktorer, der driver informationsspredningen. Derudover kræver det en forståelse af, hvordan dette påvirker de nordiske borgeres trivsel og de nordiske samfunds sundhed.

I løbet af de sidste fem år er forskeres adgang til platformsdata og -algoritmer blevet forringet. Mængden af tilgængelige data er faldet, og det arbejde, der kræves for at få adgang til data, er vokset i en grad, hvor hverken de enkelte forskere, universiteter eller NGO'er har de ressourcer, kompetencer eller personlige netværk, der er nødvendige for at opnå effektiv dataadgang. Vores demokratier risikerer således at miste grundlæggende empirisk indsigt i brugeradfærden på og udformningen af de platforme, hvor vores digitale demokratier udfolder sig.

Selvom forordningen om digitale tjenester har til formål at løse dette problem ved at tilbyde formelle rettigheder, så forskere kan anmode om adgang til data fra meget store onlineplatforme og søgemaskiner med information om systemiske risici for samfundet, er vi bekymrede for, at visse platforme måske vil forsøge at begrænse adgangen til datadelingsløsninger via bureaukratiske processer og krav, som få forskere vil være i stand til at navigere. Desuden kan forskere have brug for hjælp til at opfylde de krav om databeskyttelse og fortrolighed, der er fastsat i forordningen om digitale tjenester, for at få adgang til data.

Vi er derfor bekymrede for, at de formelle adgangsrettigheder ikke giver den ønskede viden og indsigt uden støtte.

Vi anbefaler, at de nordiske lande arbejder for at sikre, at ingen uafhængig forsker, der har til hensigt at skabe forskning til gavn for samfundet, kan afholdes fra at gøre dette. Derfor bør platformes tjenesteydelses-vilkår ikke forhindre dataadgang for forskere, der overholder relevante bestemmelser og videnskabelig integritet, selvom dette indebærer brug af webskrabningsteknikker.

Vi anbefaler, at de nordiske lande etablerer et kontor, der understøtter nordiske aktørers adgang til platformsdata ved at vejlede forskere i deres anmodningsprocesser og hjælpe dem med at overholde regler om database-skyttelse og fortrolighed i forbindelse med deres forskning. Derudover bør kontoret indsamle og distribuere viden om, hvilke forskningsanmodninger andre europæiske forskere har fået godkendt dataadgang til, med henblik på at skabe gennemsigtighed om dataadgang og støtte produktionen af fremtidig forskning.

Vi anbefaler, at kontoret arbejder på at sikre bæredygtige og uafhængige datalagringsløsninger, hvor dataadgang administreres og leveres gennem en uafhængig nordisk enhed uden for Big Tech (f.eks. et samarbejde mellem nationale nordiske statistiske bureauer).³⁹

Forskningsadgang til platforme er afgørende for vores demokratiers sundhed, og derfor er der brug for en permanent organisation, der har dette konkrete mål for øje, og som har fast personale for i tilstrækkelig grad at sikre, at de nordiske samfund drager fuld fordel af de nye rettigheder i forordningen om digitale tjenester. Et samarbejde mellem de nordiske lande vil skabe en endnu større indsats, da det vil muliggøre en mere effektiv vidensdeling og samling af ekspertise.

Anbefaling 5B – Der skal hvert andet år udarbejdes en rapport om status for Nordens digitale demokratier

Når den politiske debat udfolder sig online, lægges demokratiets skæbne i hænderne på privatejede onlineplatforme. Enhver ændring i platformenes algoritmer, udformninger eller moderationspraksisser fører til en justering af dynamikken i den demokratiske debat, og dette sker ofte uden nogen forudgående demokratisk diskussion eller endog kendskab til de ændrede algoritmer.

Vi anbefaler, at Nordisk Ministerråd for Kultur hvert andet år bestiller en rapport om de nordiske digitale demokratiers tilstand, der kan være medvirkende i den offentlige debat om styrkelse af vores samfund og demokratiske debatter i tech-giganternes tidsalder. Rapporten skal give et omfattende billede af den aktuelle status for de nordiske digitale demokratier, samtidig med at potentielle risici og udfordringer for fremtiden afdækkes, hvilket omfatter en vurdering af det nordiske økosystem og indholdsmoderationspraksisser på meget store onlineplatforme.

Vi anbefaler, med inspiration fra Reuters' digitale nyhedsrapport og som en del af den bestilte rapport, at der oprettes et nordisk tech-demokratisk indeks, der systematisk skal følge udviklingen i vores digitale demokrati over tid. Parametre kan omfatte digital borgerlig og politisk deltagelse, tillidsniveau samt niveauet af spredningen af hadefuld tale, misinformation og desinformation, der distribueres på tværs af platforme og lande.

Om Nordisk Tænk tank for Tech og Demokrati

I 2021 besluttede Nordisk Ministerråd for Kultur at etablere en midlertidig tænketank til håndtering af tech-giganternes indflydelse på den demokratiske debat i de nordiske lande.

Formålet med Nordisk Tænk tank for Tech og Demokrati har været at drøfte de sociale mediers og tech-giganternes voksende indflydelse på den demokratiske debat i de nordiske lande og anbefale mulige politiske tiltag, der beskytter og styrker det digitale demokrati i Norden.

Tænketanken blev nedsat i maj 2022 og består af 13 medlemmer fra hele Norden: Danmark, Norge, Sverige, Finland, Island, Grønland, Færøerne og Åland.

Tænketankens arbejde er organiseret omkring tre fysiske møder, der fandt sted i København mellem september 2022 og februar 2023. Kulturministeriet i Danmark har fungeret som sekretariat for tænketanken.

Medlemmer

Tobias Bornakke (formand), Danmark, er forsker og medstifter af Analyse & Tal. Tobias har en ph.d. i digitale metoder og har stået i spidsen for flere studier om den demokratiske debat på sociale medier i de nordiske lande.

Anja Bechmann, Danmark, er professor i mediestudier og leder af DATALAB ved Århus Universitet. Anja er også direktør for Nordic Observatory for Digital Media and Information Disorder (NORDIS).

Bente Kalsnes, Norge, er professor på School of Communication, Leadership and Marketing på Kristiania University College. Bente har været medlem af Freedom of Speech Commission, der er nedsat af den norske regering.

Carl Heath, Sverige, er seniorforsker ved Research Institute of Sweden (RISE). Carl er tidligere blevet udnævnt af den svenske regering til specialrådgiver vedrørende beskyttelsen af den demokratiske dialog.

Elfa Ýr Gylfadóttir, Island, er direktør for Icelandic Media Commission. Elfa har været direktør for mediedivisionen i Ministeriet for undervisning, videnskab og kultur og har undervist på University of Iceland i 25 år.

Fredrik Granlund, Åland, er journalist og programleder på Ålands Radio og TV (public service). Fredrik har arbejdet som journalist i 25 år og interesserer sig for forholdet mellem mennesker og ny teknologi.

Hanna Haaslahti, Finland, er en mediekunstner og instruktør, der arbejder med billeder og interaktion. Hanna er interesseret i computersyn og dets sociale implikationer for menneskers relationer, og hun har deltaget i mange internationale udstillinger.

Jákup Brúsá, Færøerne, er konsulent inden for digital markedsføring og har samarbejdet med mere end 100 virksomheder. Jákups forskning i politisk kommunikation blev offentliggjort i International Journal of Information Technology and Politics.

Martin Holmberg, Sverige, er programleder hos Medier & Demokrati, Lindholmen Science Park. Martin har tidligere arbejdet i medieorganisationer som journalist, redaktionel leder og i lederroller inden for digitalisering.

Minna Aslama Horowitz, Finland, er docent og seniorforsker ved University of Helsinki. Minna er medlem af Nordic Observatory for Digital Media and Information Disorder (NORDIS) og fellow ved St. John's University.

Signe Ravn-Højgaard, Grønland, er adjunkt og skriver ph.d. ved University of Greenland. Signes forskning handler om, hvordan digitalisering og brug af sociale medier påvirker små demokratier.

Sumaya Jirde Ali, Norge, er digter og tidligere redaktør på det feministiske kulturmagasin Fett. Sumaya har skrevet tre digtsamlinger og modtaget Zola-prisen for civilcourage for sit arbejde og deltagelse i den offentlige debat.

Thorgeir Ólafsson, Island, er seniorrådgiver hos Icelandic National Broadcasting Service (RÚV). Thorgeir har arbejdet som pressesekretær og har haft ansvaret for massemedier i Ministeriet for uddannelse, videnskab og kultur.

Fra Kulturministeriet i Danmark har Marie Funch Adamsen og Janus Emil Mariager fungeret som sekretariat for tænketanken.

Offentliggørelse af finansielle forbindelser

Forud for arbejdet indleverede alle 13 medlemmer af Tænk tanken deres individuelle oplysninger om potentielle finansielle forbindelser til Big Tech-virksomheder for at sikre gennemsigtighed i gruppen vedrørende eventuelle relationer til den pågældende branche.

Referencer

1. In the following report, we focus specifically on the social media platforms of Big Tech that are "very large online platforms" in the sense of the Digital Services Act. Very large online platforms according to the Digital Services Act are online platforms "which have a number of average monthly active recipients of the service in the Union equal to or higher than 45 million" (Digital Services Act, article 33).
2. Newman, N., Fletcher, R., Robertson, C.T., Eddy, K. & Nielsen, R.K. (2022). Reuters Institute Digital News Report 2022. Retrieved from Reuters Institute: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Digital-News-Report_2022.pdf
3. Zuleta, L. & Laursen, S. K. (2019). *Demokratisk Deltagelse på Facebook*. Retrieved from Institut for Menneskerettigheder: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/04_april_19/Rapport%20om%20demokratisk%20deltagelse.pdf
4. Zuleta, L., Steffensen, T., Bahat, Y. & Kroustrup, J. (2022). *Den offentlige debat på Facebook. En undersøgelse af danskernes debatadfærd*. Retrieved from Institut for Menneskerettigheder: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/document/Den%20offentlige%20debat%20p%C3%A5%20Facebook%2C%20analysenotat%2C%20maj%202022_0.pdf
5. Zuleta, L. & Laursen, S. K. (2019). *Demokratisk Deltagelse på Facebook*. Retrieved from Institut for Menneskerettigheder: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/04_april_19/Rapport%20om%20demokratisk%20deltagelse.pdf
6. Medietilsynet (2023). *Digitale dilemmaer – en undersøgelse om barns debut på mobil og sociale medier*. Retrieved from Medietilsynet: https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/230206_digitale-dilemmaer.pdf
7. Benkler, Y., Faris, R. & Roberts, H. *Network Propaganda: Manipulation, Disinformation, and Radicalization in American Politics*. Network Propaganda (Oxford University Press, 2018).
8. Osmundsen, M., Bor, A., Vahlstrup, P. B., Bechmann, A., & Petersen, M. B. (2021). Partisan Polarization Is the Primary Psychological Motivation behind Political Fake News Sharing on Twitter. *American Political Science Review*, 115(3), 999-1015. <https://doi.org/10.1017/S0003055421000290>

9. Altay, S., Berriche, M., & Acerbi, A. (2023). Misinformation on Misinformation: Conceptual and Methodological Challenges. *Social Media + Society*, 9(1), 20563051221150412. <https://doi.org/10.1177/20563051221150412>
10. Vosoughi, S., Roy, D. & Aral, S. (2018). *The spread of true and false news online*. *Science* 359: 1146–1151.
11. Charquero-Ballester, M., Walter, J. G., Nissen, I. A. & Bechmann, A. (2021). Different types of COVID-19 misinformation have different emotional valence on Twitter. *Big Data Soc.* 8, 20539517211041280.
12. Vosoughi, S., Roy, D. & Aral, S. (2018). *The spread of true and false news online*. *Science* 359: 1146–1151.
13. Kramer, A. D. I., Guillory, J. E. & Hancock, J. T. (2014). *Experimental evidence of massive-scale emotional contagion through social networks*. *Proc. Natl. Acad. Sci.* 111, 8788–8790.
14. Horwitz, J. & Seetharaman, D. (26. maj 2020). *Facebook Executives Shut Down Efforts to Make the Site Less Divisive*. Retrieved from The Wall Street Journal: <https://www.wsj.com/articles/facebook-knows-it-encourages-division-top-executives-nixed-solutions-11590507499>
15. Ytringsfrihetskommisjonen (2022). *En åpen og opplyst offentlig samtale. Ytringsfrihetskommisjonens utredning*. Retrieved from Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/contentassets/753af2a75c21435795cd21bc86faeb2d/no/pdfs/nou202220220009000dddpdfs.pdf>
16. Pedersen, K & Oehlenschläger, M. (5. juli 2022). *Danskerne er særligt udsatte for hadtale online, fordi techgiganterne ikke taler dansk*. Retrieved from Information: https://www.information.dk/debat/2022/07/danskerne-saerligt-udsatte-hadtale-online-fordi-techgiganterne-taler-dansk?lst_frnt
17. Slots- og Kulturstyrelsen (2020). *Mediernes udvikling i Danmark: Sociale medier 2020 - Brug, indhold og relationer*. Retrieved from Kulturministeriet: https://mediernesudvikling.kum.dk/fleadmin/user_upload/dokumenter/medier/Mediernes_udvikling/2019/Specialrapporter/Sociale_medier_indhold/Sociale_medier_-_brug_indhold_og_relatoer.pdf
18. Medietilsynet (2022). *Unges erfaringer med hatefulle ytringer*. Retrieved from Medietilsynet: <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/kritisk-medieforstaelse/2022-rapport-hatefulle-ytringer.pdf>

19. Bruns, A. (April 25 2018). *Facebook shuts the gate after the horse has bolted, and hurts real research in the process*. Retrieved from Internet Policy Review: <https://policyreview.info/articles/news/facebook-shuts-gate-after-horse-has-bolted-and-hurts-real-research-process/786>

20. European Digital Media Observatory (2022). Report of the European Digital Media Observatory's Working Group on Platform-to-Researcher Data Access. Retrieved from EDMO: <https://edmoprod.wpengine.com/wp-content/uploads/2022/02/Report-of-the-European-Digital-Media-Observatorys-Working-Group-on-Platform-to-Researcher-Data-Access-2022.pdf>

21. Hallin, D. C. & Mancini, P. *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. (Cambridge University Press, 2004).

22. Syvertsen, T., Enli, G., Mjøs, O. J. & Moe, H. *The Media Welfare State: Nordic Media in the Digital Era*. (University of Michigan Press, 2014). <https://doi.org/10.2307/j.ctv65swsq>

23. Ravn-Højgaard, S., Jóhannsdóttir, V., Karlsson, R., Olavson, R., & í Skorini, H. (2021). Particularities of media systems in the West Nordic countries. *Nordicom Review*, 42(S2), 102–123. <https://doi.org/10.2478/nor-2021-0020>

24. Humprecht, E., Esser, F., & Van Aelst, P. (2020). Resilience to Online Disinformation: A Framework for Cross-National Comparative Research. *The International Journal of Press/Politics*, 25(3), 493–516. <https://doi.org/10.1177/1940161219900126>

25. Børns Vilkår (2020). *Køn, krop og digital adfærd. Hvordan mindsker vi presset på børn og unge online*. Retrieved from Børns Vilkår: <https://bornsvilkar.dk/wp-content/uploads/2020/06/Pres-og-stress-Krop-k%C3%B8n-og-digital-adf%C3%A6rd.pdf>

26. Ottosen, M.H., Andreasen, A.G., Dahl, K.M., Lausten, M., Royce, S.B. & Tagmose, B.B. (2022). *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2022*. Retrieved from VIVE: <https://www.vive.dk/media/pure/18610/14872861>

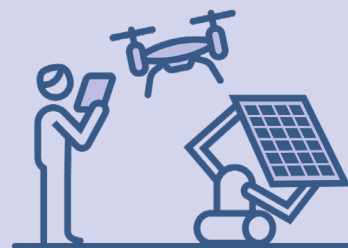
27. Ottosen, M. H. & Andreasen, A. G. (2020). *Børn og unges trivsel og brug af digitale medier - to analysenotater*. Retrieved from VIVE: <https://www.vive.dk/media/pure/15089/4329811>

28. Ottosen, M.H., Andreasen, A.G., Dahl, K.M., Lausten, M., Rayce, S.B. & Tagmose, B.B. (2022). *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2022*. Retrieved from VIVE: <https://www.vive.dk/media/pure/18610/14872861>
29. Medietilsynet (2023). Digitale dilemmaer – en undersøgelse om barns debut på mobil og sociale medier. Retrieved from: https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/230206_digitale-dilemmaer.pdf
30. Zuleta, L. & Laursen, S. K. (2019). *Demokratisk Deltagelse på Facebook*. Retrieved from Institut for Menneskerettigheder: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/04_april_19/Rapport%20om%20demokratisk%20deltagelse.pdf
31. Medietilsynet (2023). *Digitale dilemmaer – en undersøgelse om barns debut på mobil og sociale medier*. Retrieved from https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/230206_digitale-dilemmaer.pdf
32. Medietilsynet (2023). *Digitale dilemmaer – en undersøgelse om barns debut på mobil og sociale medier*. Retrieved from Medietilsynet: https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/230206_digitale-dilemmaer.pdf
33. CNIL (2022). *Online age verification: balancing privacy and the protection of minors*. Retrieved from CNIL: <https://www.cnil.fr/en/online-age-verification-balancing-privacy-and-protection-minors>
34. Analyse & Tal (2022). *Danmarks Digitale Medborgerhuse*. Retrieved from Analyse & Tal: https://www.ogtal.dk/assets/files/Danmarks-Digitale-Medborgerhuse_compressed_2023-03-14-102118_vuig.pdf
35. Hallin, D. C. & Mancini, P. *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. (Cambridge University Press, 2004).
36. Syvertsen, T., Enli, G., Mjøs, O. J. & Moe, H. *The Media Welfare State: Nordic Media in the Digital Era*. (University of Michigan Press, 2014). <https://doi.org/10.2307/j.ctv65swsq>
37. Ohlsson, J., Blach-Ørsten, M., & Willig, I. (2021). Covid-19 och de nordiska nyhetsmedierna. NORDICOM. <https://doi.org/10.48335/9789188855473>

38. Ytringsfrihetskommisjonen (2022). *En åpen og opplyst offentlig samtale*. Ytringsfrihetskommisjonens utredning. Retrieved from Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/contentassets/753af2a75c21435795cd21bc86faeb2d/no/pdfs/nou202220220009000dddpdfs.pdf>
39. Møller, L. A., Walter, J. G., & Bechmann, A. (2020). Evaluating safe space solutions including data management and processing setups. Aarhus Universitet. Retrieved from Social Observatory for Disinformation and Social Media Analysis: https://www.disinfobservatory.org/wp-content/uploads/2020/08/SOMA_D2.1.pdf

Om denne publikation

En nordisk tilgang til den demokratiske debat i tech-giganternes tidsalder – Anbefalinger fra Nordisk Tænk tank for Tech og Demokrati

Nord 2023:013

ISBN 978-92-893-7607-5 PDF

ISBN 978-92-893-7608-2 ONLINE

<http://dx.doi.org/10.6027/nord2023-013>

© Nordisk Ministerråd 2023

Publiceret 2.6.2023

Forside foto: Magnus Fröderberg/Norden.org

Foto af medlemmer: Charlotte de la Fuente/norden.org.

Foto af Tobias Bornakke: Rasmus Preston.

Fotos ved rekommandationer: 1-2: Unsplash.com 3-4: Norden.org 5: Unsplash.com

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Nordisk Ministerråd

Nordens Hus

Ved Stranden 18

1061 København K

www.norden.org

Læs flere nordiske publikationer: www.norden.org/da/publikationer

Kulturministeriet i Danmark har fungeret som sekretariat for tænketanken.